

Eduskunnan tarkastusvaliokunta 14.10.2020: Harmaan talouden torjunta

Janne Marttinen
johtaja
Harmaan talouden
selvitysyksikkö

Marko Myllyniemi
valvontajohtaja
Yritysverotusyksikkö

Tarja Valsi
Valvontapäällikkö
Yritysverotusyksikkö

Teemat - tarkastusvaliokunnan kuulemistilaisuus

14.10.2020: Harmaan talouden torjunta

- Harmaan talouden riippumattoman tutkimustoiminnan laajentaminen aggressiiviseen verosuunnitteluun sekä yksityishenkilöiden toimintaan
- Harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseuranta
- Viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittäminen harmaan talouden torjunnassa
- Viranomaisten harmaan talouden torjunnan toimintaedellytysten turvaaminen

Harmaan talouden riippumattoman tutkimustoiminnan laajentaminen aggressiiviseen verosuunnitteluun sekä yksityishenkilöiden toimintaan

- Aloitettu Verohallinnon sisäisenä selvityksenä, etenee keskusteluun Valtiovarainministeriön kanssa
- Selvitetään tutkimustoiminnan edellytykset ja tarvittavat resurssit
- Aggressiivinen verosuunnittelu käsitteenä laaja ja vaikeasti määriteltävissä
 - Rajapinnat: verosuunnittelu >< veronkierto
 - juridinen näkökulma >< moraalinen konteksti
 - tilaa näkökulmille, ei liian ahdas määrittely
- Määräraha huomioiden ajatuksena sijoittaa tutkimustoiminta Verohallinnon veroriskienhallinnan yhteyteen
- Hyödynnetään substanssiasiantuntijoiden osaamista lisättynä lisäresursseilla, joilla tuetaan tieteellisen tutkimuksen vaatimaa työskentelytapaa
- Asetetaan ohjausryhmä, joka asettaa aihealueet ja tavoitteet sekä seuraa tutkimuksen etenemistä

Harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseuranta

- Harmaan talouden strategia ja toimenpideohjelma ohjaa viranomaisten toimintaa tavoitteellisesti
 - Toimenpideohjelman hankkeet sisältävät vaikutusten arvioinnin
 - Mittaamisselvitykset kertovat vaikuttavuudesta
 - Kyselytutkimukset tukevat vaikuttavuuden arviointia
- Harmaa talous & talousrikollisuus tilannekuvasivusto tietolähteenä ilmiöihin ja valvontatilastoihin
 - Moniviranomaisyhteistyömallien kokonaisvaikuttavuuden arviointi haasteellista
 - Kaikki vaikutukset eivät ole mittareilla mitattavissa

Viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittäminen harmaan talouden torjunnassa

- Harmaan talouden toimijoiden tunnistamista ja valvontaa helpottavat ja tehostavat erityisesti
 - kattava lakiin perustuva tietojensaantioikeus julkisten velvoitteiden hoitamisesta
 - yritystoimintaa ja sen taustahenkilöitä koskevien tietojen hyvä saatavuus
 - sähköiset palvelut viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa.
- Vuonna 2020 voimaan tulleita säännöksiä:
 - MMM (elintarvikelaki, voimaan 1.6.2020)
 - SM (laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnosta, voimaan 1.9.2020)

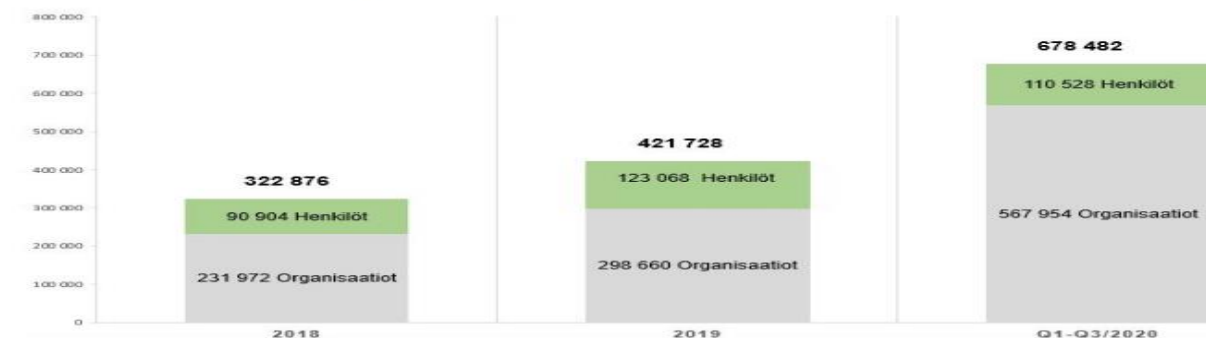
Viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittäminen harmaan talouden torjunnassa

- Vuonna 2020 vireillä olevat lainsäädäntöhankkeet
 - TEM (L julkisista hankinnoista)
 - TEM (L valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi)
 - YM (Jätelaki)
 - MMM (Rehulaki)
- SM (sisäasioiden rahastoja koskeva säännösten uudistamishanke)
- STM (Sote-laki)
- Velvoitteidenhoitoselvityspyyntöjen määrä kasvussa

VHS-pyynnöt 2018–Q1-Q3/2020

Syyskuun 2020 loppuun mennessä pyyntöjä on tehty 678 482 kpl.

VHS-pyynnöt henkilöittäin ja organisaatioittain

Keskeisiä tietojenvaihdon kehittämiskohteita

- Rikostaustatietojen ottaminen käyttöön harmaan talouden valvonnassa
 - Vastuuhenkilön aiempi rikollisuus on usein yhteydessä häiriöihin yrityksen verotukseen liittyvien ja muiden lakisääteisten velvoitteiden hoitamisessa.
 - Edistäisi riskiasiakkaiden tunnistamista ja tehostaisi valvontaresurssien käyttöä.
 - Rikosrekisteritietojen luovuttaminen edellyttää oikeusministeriön toimialaan kuuluvan rikosrekisterilain muuttamista.
- L Valtioavustuksista (688/2001)
 - Osa yritystukilakien kehittämisestä ei ole edennyt.
 - Tietojensaantioikeudessa on katvealueita, jotka eivät mahdollista riittävässä määrin taustojen selvittämistä.
 - Tietojensaantioikeudet eivät ulotu yrityksen vastuuhenkilöihin eikä vastuuhenkilöiden muuhun yritystoimintaan.
 - Rikostaustaa koskevaa tietojensaantioikeutta ei ole.

Viranomaisten harmaan talouden torjunnan toiminta- edellytysten turvaaminen

- **Toimivaltuuksien ja tarkastusoikeuksien kehittäminen sekä verovelvollisen esittämisen ja selvittämiselvöllisuuden laiminlyönteihin puuttuminen harmaan talouden kohteissa**
 - Useiden muiden viranomaisten valvontatoiminnassa sääntelyn lähtökohtana viranomaisen **oikeus** tarkastukseen, Verohallinnossa perustuu verovelvollisen myötävaikutukseen
 - Suomen veroviranomaisella ja Tullin yritystarkastuksessa selvästi rajoitetummat toimivaltuudet kansainvälisesti verrattuna, eivät vastaa nykytarpeita
 - Tilanteissa, joissa 1) verovelvollinen ei noudata lain mukaista selvittämiselvöllisyyttä tai 2) on oletettavissa, että verovelvollinen tuhoaa kirjanpito- tai muuta aineistoa.
 - Ehdollisen laiminlyöntimaksun määrääminen riittävän suuruisena tilanteissa, joissa verovelvollinen ei noudata säädettyä esittämisen ja selvittämiselvöllisyyttä

- **Ulkomaisille yhteisöille kirjanpitovelvollisuus, kun niillä on kiinteä toimipaikka Suomessa**
 - Puuttuu kirjanpitolaista, vaikeuttaa kirjanpitoaineiston pyytämistä ja saamista verovalvontaa varten
 - HE lokakuussa
- **Arvonlisäveroilmoitusten tietosisällön laajentamistarpeet**
 - Verohallinto edistää hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti transaktiokohtaisen raportoinnin käyttöönottoa Suomessa
 - Alv-ilmoituksen tietosisällön laajentaminen tehostaisi harmaan talouden torjuntaa ja parantaisi yritystoiminnan kilpailuneutraaliteettia, vähentäisi samanaikaisesti selvityspyyntöjen määrää oikeintoimijoille

Viranomaisten harmaan talouden torjunnan toiminta- edellytysten turvaaminen

▪ Verohallinnon tietojensaannin turvaaminen

- sivullisen tiedonantovelvollisuuden laajentaminen koskemaan alustatalouden välityspalveluita
 - selvitetään eri keinot rahalaitostietojen saannin turvaamiseksi verovalvonnassa
 - selvitetään VH:n tietojensaantimahdollisuuksia ulkomaisista sijoitusvakuutuksista, esim. tiedonantovelvollisuus Suomessa toimivien ulkomaisten vakuutusyhtiöiden edustajille, vakuutusasiamiehille sekä vakuutuksia markkinoiville tahoille
- selvitetään sivullisen erityisen tiedonantovelvollisuuden ja vertailutietotarkastuksen käyttöalaa
 - komission ehdotus uuden sähköisen keskusjärjestelmän (CESOP) luomisesta alv-valvontaan (maksupalveluntarjoajille asetettava velvoite säilyttää tiedot tietyistä rajat ylittävistä maksutapahtumista)
 - => selvitys käytettävyydestä myös muussa verovalvonnassa Suomessa